

TURİZMİN BÖLGESEL KALKINMAYA ETKİSİ ÜZERİNE TEORİK BİR İNCELEME

*Yrd.Doç.Dr.Hüseyin ÇEKEN**

ÖZET

Küreselleşme olgusunun dünya genelinde hız kazanmasıyla birlikte ülkeler arasındaki gelişmişlik seviyesi gittikçe artmaktadır. Gelişmiş ülkeler sahip oldukları bir takım ekonomik avantajlar nedeniyle kalkınma düzeylerini gerçekleştirmişler ve az da olsa bölgeler arasındaki dengesizliği de en aza indirmişlerdir. Ancak bu gelişmekte ve az gelişmiş olan ülkeler için geçerli değildir. Gelişmekte olan ülkelerin en önemli sorunlarının başında kalkınma ve az gelişmişlik yer almaktadır. Bu sorunu aşmanın yollarından birisi de bu ülkelerin kalkınma için öncelikli sektörü tespit etmektir. Gelişmekte olan ülkelerde sanayileşme olmadığı için kalkınma hamlelerini ancak sahip oldukları turistik arz potansiyelini değerlendirmekle mümkündür. Turizm sektörünün bölgesel kalkınma ve yöredeki turizm kaynaklı kaynakların etkin kullanımı konusunda büyük bir yeri ve önemi vardır.

Bu çalışmada, turizmin bölgesel kalkınma ve az gelişmişliğe olan etkisi üzerinde durularak, Türkiye'deki turizmin kalkınmaya etkisi gözlemlere ve bilimsel araştırmalara dayanılarak tartışılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Bölgesel Kalkınma, az gelişmişlik, Bölgesel dengesizlikler, Turizm.

A THEORETICAL STUDY INTO EFFECT OF TOURISM ON REGIONAL DEVELOPMENT

ABSTRACT

As globalization has accelerated around the world, inter-national differences in the state of economic development have been increasing as well. Due to their economic advantages, developed nations have achieved eliminating regional inequalities in terms of the levels of economic development. However, the same cannot be said for developing or

* Muğla Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu (Yrd.Doç.Dr.)

underdeveloped nations. Economic development is one of the most important problems that developing nations face. One way of dealing with this economic problem is defining which industry/sector needs to take priority in the economy. Due to lack of industrialization in many developing nations, one such industry/sector receiving high priority in economic development of those nations is the tourism industry/sector. Tourism receives attention due to its potential in stimulating economic development as well as efficient use of natural and man-made resources. The purpose of this study is to discuss the contribution of tourism on economic development, more specifically that of Turkey.

Key words: Regional development, underdevelopment, regional inequalities, tourism.

GİRİŞ

Kalkınma, genel olarak bir ülkenin milli gelir düzeyinde meydana gelen sürekli artışa bağlı olarak ekonomik, sosyal ve siyasal yapısında meydana gelen değişimleri içeren bir süreç olarak nitelendirilmektedir (Clark, 1996:34).

Kalkınma ve bağlı olarak “az gelişmişlik” kavramının iktisat bilimine ve buradan günlük konuşma diline girmesi II. Dünya Savaşı sonrasında rastlanmaktadır. II. Dünya Savaşı sonrasında soğuk savaşın gerilimli ortamında yaygın bir kullanıma ulaşan kalkınma kavramı, 1945 sonrası dünyanın özgül boyutlarından birisidir. Kalkınma/Gelişme soğuk savaş rüzgarlarının estiği dönemlerde gündeme gelen bir söylemdir. Savaş sonrası dönemin özgül koşulları ekonomik kalkınmayı ve beraberinde getireceği varsayılan çağdaşlaşmayı, toplumların özellikle Üçüncü Dünya Ülkelerinin ilk sırada yer alan hedef ve beklentileri konumuna sokmuştur. Bu dönemde dünya genelinde çoğu ülkede olduğu gibi Türkiye de ekonomik bunalım ve savaştan büyük ölçüde olumsuz etkilenen ekonomisini geliştirmek için yoğun bir kalkınma sürecine girmiştir.

Günümüzde gelişmekte olan ülkelerin hepsinin temel sorunu sahip oldukları mevcut kaynaklarıyla kalkınma hamlelerini gerçekleştirememektir. Ayrıca bölgelerarası dengesizlikler sorunu gelişmekte olan ülkelerde olduğu gibi bazı gelişmiş ülkelerde hatta ülkemizin sınırları içinde dahi yoğun olarak görülmektedir. Bu sorunu diğer bir çok ülkede olduğu gibi ülkemizde de turizm sayesinde gidermek mümkündür. Çünkü turizm sektörünün gelişmesi ile kalkınma arasında doğru yönlü bir ilişki vardır. Turizm sektörü, kaynakların etkin bir şekilde kullanılarak bölgeler arasındaki

dengesizliklerin giderilmesi ve bölgesel bir kalkınmanın sağlanması konusunda önemli bir yere sahiptir.

1-BÖLGESEL KALKINMA VE AZGELİŞMİŞLİK SORUNU

Ekonomi Literatüründe ekonomik büyümeye ekonomik kalkınma sözcükleri genellikle birbirinin yerine kullanılmaktadır. Ancak bu sözcüklerin anlamları farklıdır. Ekonomik büyüme, ekonomideki üretimde meydana gelen artış veya kişi başına düşen Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYİH) oranıdır (Case and Fair, 1994:848). Mc Cannel ve Brue (1996:379) ve Dornbusch ve Fischer (1998:269)'e göre ekonomik kalkınma; belli bir dönemde GSYİH'da meydana gelen reel büyüme ve bu reel artışın kişi başına dağılımıdır. Bu nedenle ekonomik büyüme, stok akım ve değişkenlerin gövde ve hacim itibarıyla genişlemesidir (Unay, 1993:277).

Ekonomik kalkınma ekonomik büyümeden daha geniş bir anlam taşımaktadır. Çünkü ekonomik kalkınma hem üretim miktarındaki artışı hem de sosyo-kültürel yapıda meydana gelen değişimleri ve gelişmekte olan ülkelerin karşı karşıya bulunduğu durumları içerir. Oysa ekonomik büyüme daha çok gelişmiş ülkelerde görülür.

Genellikle kabul edilen bir görüşe göre kalkınma, sadece üretimin ve kişi başına gelirin arttırılmasından ibaret olmayıp ekonomik ve sosyo-kültürel yapının da değiştirilmesi, yenileştirilmesi anlamına gelir (Savaş, 1991:5). Yani bir toplumun ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan belli bir hayat seviyesine ulaşması demektir. Bu bakımdan kalkınma genel sayılarla belirlenen ekonomik büyümeyi de içermektedir. Diğer bir anlatımla kalkınma; GSMH'daki hızlı artışla belirlenen ekonomik büyüme yanında aşağıda sıralanan değişimleri de kapsamaktadır (Yağcı, 2003:161):

- Ulusal gelir dağılımının daha dengeli bir biçime doğru yönelmesi,
- Ülke kaynaklarının rasyonel kullanılması ve sanayi toplumuna geçilmesi,
- Üretim artışıyla birlikte her kesimde üretim biçimi ve ilişkilerinin değişerek verimliliğin yükselmeye başlaması,
- Alt yapı ve sosyal yatırımların sadece ülkenin belirli yörelerine değil, özellikle geri kalmış yörelerine doğru yönlendirilmesi,
- Beslenme sorununun uygun koşullarla gerçekleştirilmesi,

- Eğitimde çağdaş ilkelerin benimsenmesi,
- Ülkenin maddi varlığı artarken, halkın yaşamının manevi yönden de zenginleşip kültürün yaygınlaşması.

Yukarıda sıraladığımız değişimleri dikkate aldığımızda kalkınma, topluma ait nicel ve nitel değişimleri içeren bir süreç olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu değişimleri mikro bazda incelediğimizde karşımıza “bölgesel kalkınma” kavramı çıkmaktadır. Bölgesel kalkınma; bir bölgenin veya yörenin refah seviyesindeki artış olarak anlaşılmaktadır. Her ülkenin yapısındaki bölgeler, ekonomik ve sosyal kalkınma düzeyleri bakımından büyük farklılıklar göstermektedir. Bu farklılığın yoğunluğu az gelişmiş ülkelerde gelişmiş ülkelere oranla daha fazladır. Böylelikle az gelişmişlik sorunu da karşımıza çıkmaktadır. Ülkeleri gelişmiş ve az gelişmiş ekonomiler olarak sınıflandırırken en çok kullanılan ölçü kişi başına düşen ulusal gelirin büyüklüğüdür (İlkin,1988:4). Buna göre; fert başına milli gelir seviyesi yüksek olan ülkeleri gelişmiş, genellikle kişi başına düşen gelirin 100 \$’ın altında olan ülkeleri de az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkeler diye nitelendiriyoruz (Savaş, 1991:7). Aslında gelişmişlik ve az gelişmişlik nisbi kavramlardır. Çünkü az gelişmişliğin tanımı iktisat literatüründe yapılsa da mutlak bir anlam taşımaz. Örneğin; bazı ülkelerde Kişi başına düşen milli gelir yüksek olsa da gerek gelir dağılımı gerek diğer koşulların varlığı bu ülkeleri az gelişmişlerin arasına koymamızı gerektirir.

Az gelişmişliğin ne olduğunu daha iyi anlayabilmek için bu olayı oluşturan ara ana özellikleri saymamız gerekmektedir. Az gelişmiş yada gelişmekte olan ülkeler aşağıdaki şekilde sıralanabilir (Unay, 1993:283; Dülgeroğlu, 2000:11):

- Kişi başına düşen milli gelirin az olması
- Beslenme yetersizliği
- Zayıf bir sanayileşme
- Geleneksel tarım kesiminin hakimiyeti
- Nüfus artış oranının yüksek olması ve nüfus gücü
- Eğitim düzeyi, okur yazarlık oranının düşüklüğü
- İnsan kaynaklarının ve iş kültürünün geliştirilmemiş olması
- Yetersiz kamu kaynağı
- Doğal kaynaklar yeterince işlenmemiştir.
- Milli gelirin ihracata oranı düşüktür.

- Sosyal çevre gelişmemiştir.
- Ekonominin dışa bağımlı olması
- İşsizlik
- Altyapı yetersizliği (fiziksel ve teknolojik)

Az gelişmişliğin nedenleri, her ülke için farklı olmaktadır. Ayrıca hepsini aynı formülle ifade etme olanağı da yoktur. Bu saydığımız faktörler bir ülkenin değişik bölgeleri için de geçerlidir.Yani bunların hepsini aynı anda formüle etmek imkansız dolayısıyla bölgeler arası dengesizlik sorunu ortaya çıkmaktadır.

Bölgesel dengesizliği, aynı alanın farklı yerlerinde görülen her çeşitten eşitsizlik olarak belirlersek her ülkede ve her ülke grubunun yapısında bölgesel dengesizlik bulunacaktır. Gözlemler ekonomik ve sosyal kalkınmanın çeşitli ülkeler arasında olduğu gibi aynı ülke içinde de farklı hızlarla gerçekleştiğini göstermektedir (Dinçer,1994:117). Her ülkenin yapısındaki bölgeler, ekonomik ve sosyal kalkınma düzeyleri bakımından farklılıklar göstermektedir. Bu farklılığın yoğunluğu ise az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerde, gelişmiş ülkelere göre daha fazladır. Demek ki; Türkiye'nin doğusu ile batısı arasındaki ekonomik ve sosyal dengesizlik yukarıda saydığımız bir çok faktöre bağlıdır diyebiliriz. Ayrıca bölgenin sahip olduğu jeo-politik ve jeo-ekonomik konumu da önemlidir. Bölge yer altı kaynakları bakımından zengin ise, verimli bir alanda yer aldıysa, ulaşım sistemleri bakımından zengin ise (ulaşılabilir), okuma-yazma oranı yüksek ise, altyapı sorunu yoksa, haberleşme ve sağlık hizmetleri sorunu yoksa, o bölgede herkes farklı sektörlerde iş bulabiliyorsa ve halkın yaşam standardı yüksek ise tabii ki bu bölge diğer bölgelere göre daha gelişmiş olacaktır ve bölgelerarası dengesizlik de büyük oranda artmış olacaktır.

Bölgelerarası dengesizliği gidermek ve kalkınma hamlesini gerçekleştirmek bir çok sektöre bağlıdır. Bu sektörlerin içinde turizm sektörü çok önemli bir yere sahiptir. Zaten diğer sektörlerin etkisi çok olmuş olsaydı bölge geri kalmazdı. Bu nedenle turizm sektörünü sektör özelliğinden dolayı bölgesel kalkınma için diğer sektörlerden ayrı tutmamız gerekmektedir.

2- BÖLGESEL KALKINMADA TURİZM SEKTÖRÜNÜN YERİ VE ÖNEMİ

Az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerde, ekonomik kalkınmanın sağlanabilmesi için temel şartlardan bir tanesi dış satımın artırılmasıdır. Bu ülkelerde ekonomik gelişme ve çağdaşlaşma için geleneksel tarım ekonomisinden endüstriyel ekonomiye geçiş bir zorunluluktur. Ancak

böylesine bir değişim büyük miktarda; sermaye, yabancı döviz kazancı ya da dış borçlanmayla mümkün olmaktadır. Bu durum endüstriyeleşme için gerekli finansman kaynaklarını yaratmak amacıyla ülke yöneticilerini turizm sektörüne yöneltmektedir (İçöz, ve Kozak,1998:159).

Turizm kalkınma için ihtiyaç duyulan döviz girdisini sağlar. Turizmden elde edilen gelirler, yabancı ülkelerden alınan ekonomik yardımlara göre daha çok üstünlüklere sahiptir. Çünkü politik ve ekonomik kısıtlamalardan uzaktır ve herhangi bir baskı aracı olarak kullanılamaz. Diğer yandan turizm, tarımsal ürün ve hammadde ihracatından da çok daha fazla bir üstünlüğe sahiptir. Her şeyden önce, turizm mal ve hizmetlerinin fiyatları, gelişmekte olan ülkenin geleneksel ihracat ürünlerinin fiyatlarına oranla çok daha fazla kendi denetimi altındadır. Ayrıca turizm, gelişmekte olan ülkenin ihracatı için bir çeşitlendirme imkanı yaratır ve döviz gelirlerindeki büyük dalgalanmaları da ortadan kaldırır.

Turizm sektörünün, bölgesel kalkınma ve kaynakların etkin kullanımı konusunda büyük bir yeri ve önemi vardır. Özellikle bölgelerarası dengesizliğin giderilmesinde turizm sektörü, tarım ve sanayide yeterli kaynak ve gelişme imkanına sahip olmayan ama zengin bir turistik arz verilerine sahip bölgelerin, planlı ve etkin bir turizm politikaları uygulamaları sonucunda turistik yönden dengeli bir şekilde kalkınmalarını sağlayacaktır (Braden and Winer, 1980:37).

Konu Türkiye genelinde ele alındığında, Türkiye gelişmekte olan bir ülke olduğu için yatırıma tahsis edilen kaynaklar da sınırlı kalmaktadır. Kaynakların sınırlı olması, yatırımların da seçici olmasına yol açmakta ve yatırımlar, iç getiri oranı yüksek olan sektörleri tercih etmekte ve bu sektörlerin de belli bölgelerde yoğunlaşması bölgeler arası dengesizliğe yol açmaktadır. Türkiye'deki bölgelerin gelişmişlik düzeyine baktığımızda; Marmara, Ege ve Akdeniz Bölgelerinin ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Çünkü yatırımların büyük bir kısmı bu bölgelerde yapılmaktadır. Bu bölgelerin dışında kalan diğer bölgeler aynı şansa sahip değildir ve üstelik geri kalmış bölgelerden gelişmiş bölgelere sürekli bir göç söz konusudur. Ancak sanayileşme imkanına sahip olmayan bölgelerimizin gelişmesi ve kalkınması da bu bölgelerin sahip olduğu turistik arz olanaklarının değerlendirilmesiyle mümkündür (Çeken, 2003:148).

Herhangi bir bölgenin turizm bakımından gelişebilmesi ve kalkınma düzeyinin gerçekleştirilebilmesi için aşağıdaki faktörlerin dikkate alınması gerekmektedir:

- Bölgenin kültürel değerlerinin (arkeolojik eserler, anıtlar, folklor ve festivaller) analizi yapılmalı,

- Bölgenin Enfrastrüktür (iklim durumu, doğal örtüler ve turizme elverişli arazi durumu) ön analizi yapılmalı,
- Bölgede bulunan mevcut tesislerin (otel, motel pansiyon) durumu ve yenilerini ilave edebilme durumu,
- Bölgede bulunan, turizmle doğrudan ve dolaylı olarak özel mallar ve hizmetler üreten ve pazarlayan kuruluşlar,
- Bölgede kamu yatırımlarının durumu,
- Bölgeye yönelik uluslararası turizm talebinin analizi,
- Bölgede bulunan yerel halkın turizmi algılama düzeyi,
- Bölgede bulunan tesislerden yörede oturanlara iş imkanı sağlama durumu,
- Turizm sektörünün bölgedeki diğer sektörlerle olan ilişkisi,
- Bölgedeki sivil toplum örgütlerinin varlığı,

Yukarıda bahsedilen faktörleri bir turizm bölgesinde gerçekçi bir şekilde analiz ettikten sonra turizmin bölgesel kalkınmaya etkinliği de artmış olacaktır. Ancak bölgenin turizm potansiyelinin bir bölgesel proje çerçevesinde, diğer potansiyel varlıklarla birlikte değerlendirildiğinde bu etkinlik daha da artmış olacaktır.

Türkiye'nin tabii güzelliklere ve tarihi zenginliklere sahip bölgeleri; genellikle sanayileşmenin hız kazandığı bölgelerin dışında, sahillerde, dağ yamaçlarında, arkeolojik kazıların bulunduğu yerlerde veya göl kenarlarında bulunmaktadır. Turizm endüstrisinin ana hammaddesini, tabiatın ve iklimin yarattığı tarih, folklor, uygarlık ve kültürün işlediği bir değerler bütünü teşkil etmektedir. Türkiye coğrafi yapısından dolayı bir çok kültüre ev sahipliği yapmış, bir çok medeniyetlerin buluşmasına tanıklık etmiş, geçmişi zengin olan bir ülkedir. Bu özelliğinden dolayı sanayileşmenin olmadığı bölgelerde turizm endüstrisine rastlamak mümkündür. Türkiye'deki bu zenginlikler sadece turizm sayesinde işlenebilmekte ve milli geliri arttıracak bir ekonomik değer haline gelebilmektedir. Ekonomik yönden az gelişmiş bölgelerimiz, otel işletmeleri, yiyecek-içecek işletmeleri, tatil köyleri, moteller, seyahat işletmeleri ve sektörü doğrudan ve dolaylı olarak ilgilendiren (hediyelik eşya satan yerler, dericiler, kuyumcular, manav, süpermarketler vb.) diğer işletmeleri aracılığı ile turizmden elde ettikleri gelirlerle ekonomik gelişmelerini destekleyebilmektedirler(Çeken, 2003:148).

Turizmin bölgesel kalkınmaya etkisini aşağıdaki şekilde sıralayabiliriz:

- Turizm sayesinde ihracı mümkün olmaya, jeo-ekonomik varlıklar, sosyo-kültürel varlık, değer ve olaylar ile spesifik bazı hizmetler bölge için döviz kaynağı haline gelmektedir (Olalı ve Timur, 1998:97).

- Bölgeye gelen yerli ve yabancı turistlerin yapmış oldukları turistik tüketim harcamaları ile artan turizm talebini karşılamak amacıyla yapılan turistik yatırımlar gerek turizm sektöründe gerekse sektörü belirleyen diğer sektörlerdeki üretim faktörlerinin gelirlerini arttırır.

- Turizm, ülkede yeni iş imkanları yaratılması suretiyle bölgelerarası gelir dağılımında olumlu etki yaparak bölgelerde dengeli kalkınmaya olanak sağlamaktadır. Turizm yatırımları bir ülkenin daha az kalkınmış bölgelerinde hız kazandığında bu yatırımların bölgede yarattığı yeni iş imkanları çalışan kesimin gelirlerini arttırmakla birlikte bölgenin gelir dağılımında da olumlu etkiler yaratmaktadır (Robert and Goeldner, 1990:272). 2002 yılında dünya genelinde turizm sektöründe doğrudan ve dolaylı olarak istihdam edilen kişi sayısı 198 milyondur (WTTC, 2002:13). Yapılan araştırmalara göre Türkiye’de ise, doğrudan ve dolaylı olarak turizm sektöründe istihdam edilen kişi sayısı 1.125.000’i bulmaktadır (Çeken, 2003:143).

- Turizmin bölge ekonomisine katkısı katma değer yoluyla olmaktadır. Turistik mal ve hizmet üretiminin milli gelir üzerinde yarattığı katma değer etkisi, diğer sektörel üretimden yüksek olduğundan kalkınma için büyük bir önem arz etmektedir.

- Turizm sektörü her ne kadar hizmet sektörü içinde yer alsada taşıdığı özellikler nedeniyle 33 tane sektörle yakın bir ilişki içindedir. Yani bir ülkede veya bölgede turizmin gelişmesi aynı zamanda 33 tane sektörün de gelişmesi demektir. Ancak turizmin sektörler üzerindeki o ülkede veya bölgede gelişmiş olan turizm çeşidine göre farklılıklar arz etmektedir.

- Turizm sektörüne paralel olarak turizmin gelir etkisinin artması, tarım sektöründe üretim kalitesinin artmasına, standardizasyonun sağlanmasına ve kaliteli ürünün gerçek değerini bulmasına neden olur. Bunun sonucunda o bölgede

tarımla geçinen kesimin gelirinde bir artış olacaktır. Turizm olmasaydı bu ürünler gerçek değerini bulamayacak ve halkın gelirinde düşüş olacaktır. Bu durum özellikle Türkiye için son derece önemlidir. Çünkü halkın büyük bir bölümü tarımla geçinmektedir. Tarım ekonomisinin yaygın olduğu bölgelerde turizmin gelişmesi demek tarımla geçinen halkın gelir ve refah seviyesinin artması demektir. Tarım sektöründeki gizli işsizlik sorunu da turizmin gelişmesine paralel olarak ortadan kalkmaktadır. Dolayısıyla işsiz kesimin sanayileşmiş bölgelere göç etmesinin önüne geçilmekte ve bölgelerarası dengesizlik de en aza indirilmiş olmaktadır.

- Turizm sektörünün gelişmesi sonucunda, bölgede ikamet edenler, evlerini pansiyon olarak turistlere kiraya verme yoluyla bir gelir elde etmektedirler. Bununla birlikte, aile ve turistlerin aynı çatı altında birlikte yaşamaları sosyo-ekonomik kalkınmaya olumlu yönden katkı sağlamaktadır. Turizm yoluyla kısa sürede oluşan sosyo-ekonomik içerikli yapı değişimi, çağdaş uygarlık düzeyine ulaşma savaşı veren toplumlar için son derece önemlidir.

- Bir bölgedeki turizmin doğaya dayalı olarak ortaya çıkışı büyük kent ve sanayi merkezinde kazanılmış gelirlerin kırsal yörelere aktarılmasına yol açarak hem ülke düzeyinde hem de uluslar arası düzeyde gelirin yeniden dağılımında etkili olacaktır. Bu süreç bölgelerarası dengesizliği giderici bir rol ifade edeceği gibi sosyal adalet ilkesinin de uygulama alanına aktarılmasını sağlayacaktır (Çetiner, 1998:218).

- Turizmin geliştiği bölgelerde aynı zamanda bölgede bir çevre bilincinin gelişmesine de yol açmaktadır. Temiz bir çevre turizmin temel sermayesidir. Turizm çevreyi koruyacak, hava ve su kirlenmesini önleyecektir. Yörede sürdürülebilir bir çevre modeli geliştirecek ve kalkınma sürecinin gelişmesine neden olacaktır.

- Turizmin gelişmesi sonucunda bölgede, kalkınma hızı ile nüfus artış hızı arasındaki dengesizliğin sebep olduğu iç göçler, turizm nedeniyle yer yer azalacak veya duracaktır. Bu süreç kentlerin gecekondulaşmasını veya çarpık kentleşme hızını yavaşlatacaktır. Turizmin, çözümü güç ve aşılması zor olan bu toplumsal sorunların çıkmasını önleyici ve azaltıcı bu

fonksiyonu, ülkenin kalkınmasına bir katkı olarak değerlendirilmektedir (Çetiner, 1998:218).

- Turizm arz potansiyeline sahip çekim bölgelerde oturanların sahip oldukları sosyo-kültürel değerleri yıpranmayacak hatta değer kazanacaktır. Çünkü yörenin sahip olduğu gelenekler ve görenekler bölge için birer çekim unsuru olacaktır. Bu çekim unsurlarının zenginliği aynı zamanda bölgenin de gelişim sürecini hızlandıracaktır.

- Turizm sektörünün gelişmesine bağlı olarak yörede fiziksel alt yapı sorunu da ortadan kalkmaktadır. Turizmin gelişmesi iyi hazırlanmış bir alt yapıya bağlıdır. Başta yörede yol, su, elektrik, kanalizasyon, otopark ve haberleşme gibi fiziksel alt yapı gelişecektir. Böylelikle bölge sahip olduğu turistik arz potansiyeli nedeniyle alt yapısı hazır olan diğer endüstri bölgeleriyle aradaki dengesizliği en aza indirmiş olacaktır.

Yukarıda belirtilen kalkınma unsurlarının gerçekleşme hızı ülkenin veya yörenin sahip olduğu turist arz verilerinin etkin bir şekilde kullanılmasına ve turizm sektörünün ülkenin kalkınması için öncelikli sektör haline getirilmesi ile mümkündür.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Turizm sektörü, ülkelerin veya bölgelerin sahip oldukları turizm arz kaynaklarını etkin bir şekilde kullanarak, bölgeler arasındaki dengesizliklerin giderilmesi ve bölgesel bir kalkınmanın sağlanması konusunda önemli bir yere sahiptir. Turizm sektörü, hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerin ekonomilerinde önemli bir paya sahiptir. Küresel anlamda dünyanın en büyük sektörlerinin başında yer aldığı gibi dünyada en hızlı büyüyen ve gelişen sektör olma özelliğine de sahiptir. Turizm sektörünün temel arz verileri bölgelerin doğal, sosyo-kültürel ve tarihsel kaynaklara bağlı olduğundan diğer sektörlerden farklı olarak kalkınmayı hızlandırmaktadır. Çünkü diğer sektörlerin varlığı bir çok faktörlere bağlı olabilir ancak bunlar turizm sektörü için pek önemli olmayabilir. Burada önemli olan bölgenin turizm arz potansiyelidir. Bu da bölgede turizmin gelişmesine neden olmaktadır. Turizm sektörünün gelişmesi aynı zamanda 35 tane sektörün de gelişmesi demektir. Sektörlerin gelişmesi bölgenin kalkınmasını hızlandırmakta ve bölgelerarası dengesizlik veya az gelişmişlik sorunu da turizm sektörü sayesinde en aza indirilmektedir.

Az gelişmişlik veya bölgesel kalkınma Türkiye'nin de yıllardır en önemli sorunlarından birisi olmuştur. Bu sorunun giderilmesi planlı dönemin başlangıcından beri sürekli olarak gündeme gelmiş ve bu konuda değişik uygulamalar söz konusu olmuştur. Ülkemizde; gelir dağılımındaki adaletsizlik, göç sorunu, işsizlik, alt yapı ve bölgelerarası dengesizlik gibi sorunların giderilmesinde yeni stratejilere ve politikalara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu stratejilere ulaşmanın en önemli araçlarından bir tanesi de turizm sektörü sayesinde mümkün olabilmektedir. Çünkü turizm sektörü bölgedeki turistik arz verilerine bağlı olarak katma değeri en yüksek olan sektörlerden birisidir. Yukarıda bahsedilen bir takım sorunların aşılması turizm ile mümkündür.

Bunun için bir ülkenin veya bölgenin turizm sektörünün bölgesel kalkınmaya ve bölgelerarası dengesizliğin giderilmesindeki etkinliği aşağıda belirtilen hususlara bağlıdır.

- Turistik arz verilerin envanteri çıkarılmalı,
- Bölgenin diğer bölgelere göre sahip olduğu farklı turizm ürünlerini ortaya koymalı,
- Turistik ürünlerin tanıtımı yapılmalı. Bu tanıtım daha çok uluslararası turizm talebini oluşturan ülkelere yönelik olmalı,
- Uluslararası piyasalarda ülkenin veya bölgenin imajı olumlu yönde geliştirilmeli,
- Turizm sektöründeki modernizasyon ve yenileme faaliyetleri desteklenmeli,
- Turizm eğitime gereken önem verilmeli ve sektörde çalışanların mesleki eğitim seviyeleri iyileştirilmeli,
- Turizm sosyo-ekonomik bir olay olduğu için ekonomik boyutu kadar sosyal boyutuna da dikkat edilmeli,
- Turizm sektörünün en önemli sorunlarından bir tanesi de yatırım sorunudur. Bu sorunu aşmanın bir yolu da yabancı yatırımdır. Yabancı yatırımları arttırmak için gereken şartlar oluşturulmalı,
- Hükümet politikalarında veya yatırım kararlarında turizm yatırımlarına öncelikli turizm bölgelerine göre gereken önem verilmeli,
- Bölgede turistik değerlerin korunması ve turizm bilincinin geliştirilmesi için sivil toplum kuruluşları ve yetkili birimler arasında koordinasyon sağlanmalı,

- Bölgede kültürel değerlerin ve özellikle sit alanlarının korunması ve geliştirilmesi için turizm bilinci geliştirilmelidir. Bu konuda çocuklardan başlayarak her yaştaki insan, bölgenin kültürel mirası hakkında yeterince bilgilendirilmeli hatta turizmle ilgili gönüllü dernekler oluşturulmalı,

- Turizm arzını oluşturan önemli faktörlerden bir tanesi de temiz bir çevredir. Bunun için bölgede temiz bir çevre bilinci geliştirilmelidir.

KAYNAKÇA

BARUTÇUGİL, İsmet (1986) Turizm Ekonomisi ve Turizmin Türk Ekonomisindeki Yeri, Beta Basım Yayım Dağıtım Arş. İstanbul.

BRADEN, Paul V. And LOUSE Wiener. (1980) “Bringing Travel, Tourism and Cultural Resource Activities in Harmony With Regional Economic Development” Tourism Marketing and Management Issues, George Washington Üniversitesi, Washington.

CASE, Karl and RAY C.Fair (1994) Principles of Economics, prentice Hall.Inc. New Jersey.

CLARK, John. (1996) Kalkınmanın Demokratikleşmesi, (Çev:Serpil URAL) TÇV, Yayınları, Ankara.

ÇEKEN Hüseyin (2003) Küreselleşme, Yabancı Sermaye ve Türkiye Turizmi, Değişim Yayıncılık, Sakarya.

ÇEKEN, Hüseyin (2004) Küreselleşme Sürecinde Türkiye ve Türk Ekonomisinde Turizm, Verimcilik Dergisi, MPM Yayını 2004/4.

ÇETİNER, Ertuğrul. (1998) “Turizmde Bölgesel Kalkınma, Verimlilik ve Kaynakların Etkin Kullanımı” 1. Turizm Şurası, Turizm Banklığı, Ankara.

DİNLER, Zeynel. (1994) Bölgesel İktisat, Bursa.

DORNBUSCH Rudiger and STANLY Fischer (1998) Macro-Economics, Mc Graw-Hill Inc. Newyork.

DÜLGEROĞLU, Ercan (2000) Kalkınma Ekonomisi, Vipaş A.Ş. Bursa.

İÇÖZ Orhan, KOZAK Metin. (1998) Turizm Ekonomisi, Turhan Kitapevi.

İLKİN, Akın (1998) Kalkınma ve Sanayi Ekonomisi, Yön Ajans, İstanbul.

MC. CGNNEL, Campbell R. And STANLEY L.Prue (1996) Economics, Principles, Problems and policies, Mc Graw-Hill Inc. Newyork.

OLALI Hasan, TİMUR Alp (1998) Turizm Ekonomisi, Ofis Ticaret Matbaacılık Şti. İzmir.

Robert W.Mc Intosh, C.R.Goeldner (1990) Tourism Principles, Practices.

SAVAŞ, Vural. (1991) Kalkınma Ekonomisi, İstanbul.

UNAY, Cafer. (1993) Makroekonomi, Uludağ Üniv. Basımevi, Bursa.

WTTC. (2002) World Travel and Tourism Council Special Reports.

YAĞCI, Özcan. (2003) Turizm Ekonomisi, Detay Yayıncılık, Ankara.